

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra historie

Bakalářská diplomová práce

Ženy v odboji během druhé světové války na
Novojičínsku a Zlínsku

Eva Pištěláková

vedoucí práce doc. Mgr. Radmila Švaříčková Slabáková Ph. D.

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškeré použité zdroje.

V Olomouci dne

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce doc. Mgr. Radmile Švaříčkové Slabákové Ph. D. nejen za její ochotu, pomoc a čas, který mi během psaní bakalářské práce věnovala. Také bych ráda poděkovala pracovníkům Vojenského ústředního archivu a Státního okresního archivu Nový Jičín za poskytnutí informací a své rodině za obrovskou podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod.....	5
1 Druhý československý odboj.....	10
2 Ženy v boji proti nacismu.....	13
2.1 Ženy se zbraní v ruce.....	15
2.2 Ženy píšící (hovořící) o krutých časech ve vězení nebo v koncentračních a vyhlazovacích táborech.....	16
2.3 Ženy píšící o odbojové činnosti.....	17
3 Partyzáni.....	19
3.1 Partyzánská skupina Štramberk.....	20
3.2 První čs. partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova.....	20
4 Zákon č. 255/1946 Sb.....	22
5 Osobní spisy účastníků národního boje za osvobození.....	23
6 Druhá světová válka ve vzpomínkách žen z Novojičínska a Zlínska.....	27
6.1 Jak vypadala samotná činnost žen?.....	28
6.2 Jak ženy, působící v odboji, svou odbojovou činnost využily po válce?.....	34
7 Závěr.....	38
8 Seznam pramenů a literatury.....	40
8.1 Archivní prameny.....	40
8.2 Tištěné prameny.....	40
8.3 Literatura.....	41
8.4 Internetové zdroje.....	42
9 Summary.....	44

Úvod

Válka, Hitler, ženy, utrpení, ponížení, lékařské pokusy, porody čistě árijské rasy, to vše a mnoho jiného se stalo tématem autorů knih napsaných po druhé světové válce. Po únoru 1948, kdy se zmocnila vlády Komunistická strana Československa, nastala další éra upozadřování žen, pod pláštíkem vlády dělníků a rolníků, likvidace inteligence a náhrada za ni tak zvanými dělnickými kádry.

V současné historiografii nalezneme spoustu titulů na téma domácího odboje, ale díla se převážně věnují geograficky rozsáhlejšímu prostoru, nebo je v nich upřednostňováno mužské pohlaví.¹ Proto je třeba se tématem ženy v druhé světové válce zabývat. Ženy tehdejší společnost velmi ovlivňovaly, ať už výchovou svých potomků nebo svým aktivním působením v druhém československém odboji. Na činnost žen je stále bohužel zapomínáno, ačkoliv vykonávaly práce, které mnohdy nezvládli někteří muži. Toto téma je obzvlášť zajímavé v případech, kdy je možno využít metodu orální historie. Čas je neúprosný a poklady, které nosí pamětníci důležitých událostí v mysli, můžou být v mžiku ztraceny.

Cílem bakalářské práce je pokusit se doplnit historiografickou mezeru v tématu ženy během druhé světové války na Novojičínsku a Zlínsku prostřednictvím partyzánských skupin, které se na tomto území nacházely. Hlavním úkolem práce je zjistit, jak vypadala činnost žen za války v partyzánských skupinách Štramberk a První čs. partyzánská skupina Jana Žižky z Trocnova, které na tomto území působily a dokázat, že opomíjení žen v této oblasti je nemístné. Jak vypadala jejich pomoc partyzánům v jejich okolí? Byla jejich činnost riskantní? Jak moc se na nich válka poznamenala? Byla jejich účast v domácím odboji dobrovolná? Účastnily se domácího odboje z vlastní iniciativy, nebo po vzoru manžela, či otce? Spousta žen byla zapojena do nejrůznějších odbojových činností, na něž se po válce zapomnělo. Pokusím se tedy o oživení jejich myšlenek a činů prostřednictvím archivních materiálů, obsahujících i ručně psané dopisy, a literatury zabývající se tímto tématem.

Práce začíná krátkým úvodem k domácímu odboji, dále se zabývá dostupnou literaturou k tématu ženy během druhé světové války a tématu komunistického odboje během druhé světové války. Pokračuje kapitolou o partyzánech a partyzánských

¹ IVANOV, M.: *Akce Tetřev*. Praha 1974.

skupinách První čs. Brigáda Jana Žižky z Trocnova a Partyzánská skupina Štramberk a přes kapitolu o zákoně 255/1946 Sb. a osobních spisech účastníků národního boje za osvobození se dostáváme k hlavní části práce. Ta se zabývá samotnou činností žen, účastnic domácího odboje, v partyzánské skupině Štramberk, První čs. partyzánské brigádě Jana Žižky z Trocnova a žen v domácím odboji bez příslušnosti k partyzánské skupině. Dále práce pokračuje závěrem, seznamem použitých zdrojů a přílohou, ve které jsou obsažena jména žen, jejichž Osobní spisy účastníků národního boje za osvobození byly využity pro kapitolu Druhá světová válka ve vzpomínkách žen z Novojičínska a Zlínska.

Pro tuto práci jsem zvolila ženy z dvou partyzánských skupin, Partyzánská skupina Štramberk a První čs. partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova. Pro porovnání s ženami v partyzánských skupinách jsem vybrala i ženy, které vykonávaly podobnou činnost, ale v žádné partyzánské skupině vedeny nebyly. Pro první čs. partyzánskou brigádu Jana Žižky z Trocnova jsem se rozhodla, protože byla největší partyzánskou brigádou na našem území. Partyzánská skupina Štramberk mě zaujala díky své činnosti už v začátku války. Partyzánské skupiny se ve větším množství začaly u nás objevovat až v druhé polovině války.² Už na počátku bádání byla z geografických důvodů jasná spolupráce těchto skupin, která mě taktéž navedla k výběru těchto partyzánských skupin pro tuto práci.

Velmi důležitým pramenem pro počáteční vyhledání jmen žen, které na Novojičínsku působily, jsou fondy Český svaz protifašistických bojovníků – místní organizace Nový Jičín 1945 – 1970³ a Český svaz protifašistických bojovníků – místní organizace Nový Jičín 1945 – 1990⁴ v archivu města Nový Jičín. Ve fondu se mi podařilo objevit i jména žen z této oblasti. Zlínsko a Novojičínsko jsou sousedící oblasti, a proto se v archivu města Nový Jičín nachází i informace z oblasti Zlínska. Pokusila jsem se vyhledat všechny ženy z těchto regionů, ale to bohužel nebylo možné. Některé ženy o své činnosti nemluvily a spíše ji tajily, další ženy zemřely a jiné do mého vzorku nebyly zařazeny z důvodu komplikací při získávání informací s ohledem na pandemickou situaci.

² HROŠOVÁ, M. *Na každém kroku boj*. Vsetín 2012, s. 16.

³ SOKA Nový Jičín, fond: Český svaz protifašistických bojovníků - místní organizace Nový Jičín 1945 – 1970 (nezprac.).

⁴ SOKA Nový Jičín, fond: Český svaz protifašistických bojovníků - místní organizace Nový Jičín 1945 – 1990 (nezprac.).

Bohužel jsem měla omezené možnosti návštěvy, ať už novojičínského archivu, nebo posléze Vojenského ústředního archivu v Praze.

Stěžejním pramenem pro tuto práci jsou osobní spisy účastníků národního boje za osvobození, které jsou uloženy ve Vojenském archivu v Praze. V těchto osobních spisech nalezneme dopisy, které ženy psaly Komisi pro vydávání Osvědčení podle zákona 255/46 Sb. Jednotlivé účastnice odboje v nich popisují svou činnost v odboji a situaci v poválečné době. Dále zde nalezneme oznámení o vydání nebo zamítnutí těchto Osvědčení. Také lze v těchto spisech najít dotazníky vyplněny většinou pracovníky Komise pro vydávání osvědčení podle zákona 255/1946 Sb. na základě stručných životopisů a čestných prohlášení dokládající pravdivost informací sdělených v jejich životopisech. (O tomto Osvědčení podle zákona 255/1946 Sb. se dále podrobněji zmíním.) Ačkoliv se jedná o prameny psané většinou samotnými ženami a mnohdy s velkým časovým odstupem, díky čemuž obsahují pravděpodobně i mylné informace, jsou tyto materiály velmi přínosné pro pochopení vnímání tehdejšího světa očima současníků. Dle autorky Marie Hrošové jsou vzpomínky partyzánů a jejich pomocníků obecně velmi nepřesné. Většina partyzánů a pomocníků za války si nepsala poznámky a po válce těžko vzpomínala, jak se vše odehrálo.⁵ Na tuto skutečnost je v práci brán zřetel.

Zkoumání pramenů ve Vojenském ústředním archivu bylo pro mne ztíženo právě probíhající pandemií. Z počátku jsem nebyla k materiálům puštěna, ale později mi bylo umožněno jejich nafocení pro práci mimo archiv. Podmínkou návštěvy Vojenského ústředního archivu bylo dodržení hygienických opatření a povinnost prokázání bezinfekčnosti negativním antigenním testem. Byla jsem omezena pouze jednou možnou návštěvou a také množstvím spisů.

Vybrala jsem pro tuto práci přibližně 55 žen, na které jsem narazila ve fondech novojičínského archivu.⁶ O osobní spisy těchto žen jsem zažádala Vojenský ústřední archiv. Tyto osobní spisy byly vyhledány podle jména, příjmení, data narození a jednacního čísla. Z tohoto vzorku byly některé ženy vyřazeny z důvodu nedohledání podrobnějších informací o nich. Další jsem vyřadila na základě možnosti ve Vojenském ústředním archivu prozkoumat pouze určité množství materiálů. Mohla jsem badatelnu

⁵ HROŠOVÁ, M. c. d., s. 164.

⁶ SOKA Nový Jičín, fond: Český svaz protifašistických bojovníků - místní organizace Nový Jičín 1945 – 1970 (nezprac.), SOKA Nový Jičín, fond: Český svaz protifašistických bojovníků - místní organizace Nový Jičín 1945 – 1990 (nezprac.).

navštívit pouze jednou a zkoumat jen omezené množství osobních spisů, protože Vojenský ústřední archiv omezuje množství zkoumaného materiálu. Nakonec mi bylo umožněno pracovat s počtem patnácti osobních spisů žen zmíněných v poznámce.⁷

Ve vzorku tedy chybí určitý počet žen z obou partyzánských skupin. Bohužel pandemická situace ztížila podmínky pro vznik této práce, ale i tak jsem se snažila vystihnout situaci co nejobjektivněji a s přihlédnutím k těmto okolnostem.

Z tištěných pramenů zmíním časopis s názvem *Partyzán*, který vycházel v poválečné době jako připomínka toho, co už partyzáni zvládli, ale i toho co je ještě nutné dokončit. Vycházel v letech 1946 až 1949 jako týdeník. Vyskytovaly se zde např. informace o konkrétních partyzánských skupinách, nejdůležitější informace z války, články o vedoucích skupin a motivační články.⁸

Velmi důležitou, ale také hodně specifickou součástí práce jsou vzpomínky žen, které po válce sepsaly. Často byly sepsané vzpomínky ještě konzultovány a upravovány editory, i přesto u nich převládá pramenný charakter. Pro ukázkou ve své práci jsem dohledala přibližně sedm zajímavých textů. Určitě je možné dohledat další, které ovšem nejsou prozatím příliš známé, nebo nejsou součástí vědeckých knihoven. Pro příklad bych uvedla ženu s velmi ohromujícími vzpomínkami, které jsou veřejnosti k dispozici pouze prostřednictvím rozhovorů projektu Paměť národa.⁹

Nejznámější odstřelovačkou, nejen na sovětské frontě byla Ljudmila Michaljovna Pavličenková.¹⁰ Ve svých vzpomínkách s názvem *Paní smrt* popisuje své hrůzné zážitky z války z jiného pohledu, než jsme zvyklí, přes puškohled své zbraně. Její vzpomínky jsou psány místy velmi emotivně, ale také je z nich cítit jistá imunita vůči smrti a válce. V Sovětském svazu byla velmi váženou ženou a získala spoustu ocenění, např. Leninův řád a Hrdina Sovětského svazu.¹¹ Na motiv jejího života byl dokonce natočen ruský film

⁷ Bártková Marie, Bartoňová Jiřina, Frýdlová Julie, Gajdošíková Ludmila, Hašová Božena, Hyklová Františka, Kahánková Marie, Kalvodová Zdeňka, Martiníková Ema, Milatová Dana, Rajnochová Jiřina, Syrková Františka, Šenková Julie, Vašutová Ludmila, Veselková Irena

⁸ MIRO, V.: *Štramberští partyzáni*. In: *Partyzán*, 1, 1946, s. 7. AMORT, Č.: *Historie I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky*. In: *Partyzán*, 5, 1946, s. 12–13.

⁹ Dana Milatová. In: <https://www.pametnaroda.cz/cs/milatova-dana-1929> [cit. 19. 07. 2021].

¹⁰ PAVLIČENKOVÁ, L.: *Paní smrt. Vzpomínky Stalinovy odstřelovačky*. Praha 2019, s. 16.

¹¹ Tamtéž, s. 15.

Bitva za Sevastopol. Z československých odstřelovaček působících v Sovětském svazu zmíním Marii Ljalkovou, která byla velmi odvážnou bojovnicí a později zdravotnicí.¹²

Velmi zajímavou československou ženou působící na sovětské frontě je Jiřina Švermová Kopoldová, která si během války vedla deník. Tento deník později vydala a my máme skvělou příležitost pochopit, jaký život na frontě opravdu byl. Její vzpomínky jsou psány stručně, ale výstižně a můžeme z nich vycítit emoční rozpoložení autorky a jejího blízkého okolí v daném momentu. To je obrovská výhoda osobních vzpomínek.¹³

Z dalších československých žen bych ráda zmínila Lisu Mikovou, jejíž text mne zaujal její odvahou a chutí přežít a žít, která je z textu jednoznačně cítit. Popisuje svoje zážitky z války, respektive z koncentračních táborů jako je Terezín a Osvětim, ve kterých strávila tři a půl roku.¹⁴

Další ženou, která se se svými vzpomínkami podělila, je Margit Herrmannová. Ačkoliv se narodila na československém území, česky příliš neuměla, ale strávila zde spoustu času. Žila v pohraničí, a tedy jejím mateřským jazykem byla němčina. I přesto zvládla dokončit střední školu v Praze, kde odjela po zhoršení politické situace v jejím domově.¹⁵

Velmi zajímavým dílem je *Waldheimská idyla*, která popisuje život Milady Marešové ve věznici Waldheim. Text působí jako by skutečnost, kterou autorka denně zažívala, nebyla tak krutá, jak popisují ostatní autoři. Autorka do svého díla zařadila i vlastní malbu, která pomáhá její zážitky lépe pochopit.¹⁶

Měla jsem vždycky štěstí a Přežila jsem v Budapešti, to jsou názvy příběhů maďarských žen, jejichž příběhy lze najít v sérii *Žiji se svou minulostí* vydavatelství Oikoymenth.¹⁷ V této sérii dále najdeme kromě vzpomínek mužů vzpomínky Niny Weilové¹⁸ a páru Hany a Hanuše Arend.¹⁹

¹² MAREK, J.: *Marie Ljalková*. In: <http://www.vhu.cz/marie-ljalkova/> [cit. 02. 07. 2021].

¹³ ŠVERMOVÁ-KOPOLDOVÁ, J.: *Deníček spojařky*. Praha 2015.

¹⁴ MIKOVÁ, L.: *Češka, která přežila nejen Osvětim*. Mikulášovice 2020.

¹⁵ HERRMANNOVÁ, M.: *Na cizí planetě (nonfiction 1938-1948)*. Jindřichův Hradec 2020.

¹⁶ MAREŠOVÁ, M.: *Waldheimská idyla*. Praha 2009.

¹⁷ MARKOVITS, Ch. – ALPÁR, É.: *Měla jsem vždycky štěstí. Přežila jsem v Budapešti*. Praha 2017.

¹⁸ PELCOVÁ, N.: *Osvětimský vězeň č. 71978*. Praha 2017.

¹⁹ AREND, H. – AREND, H.: *Holokaust - svědectví dvou přeživších z Prahy*. Praha 2017.

1 Druhý československý odboj

Literatura o komunistickém odboji je psána v době vlády komunistické strany u nás. A bohužel je velmi poznamenána komunistickou ideologií. Pro příklad uvedu díla autorky Aleny Hájkové,²⁰ která jsou na mnoha místech až úsměvně prokomunisticky zabarvená. Uvedu jeden příklad. „...vypracovala KSČ platformu, směřující k jedinému cíli: aby lid Československa bez ohledu na svou národnostní, politickou a sociální příslušnost pohlížel na republiku jako na svou skutečnou vlast, za kterou je možno obětovat i život; aby věděl, že země, kterou bude bránit, zaručí mu všechna práva, svobodu i chléb – nezákladnější předpoklady obětavého občanství.“²¹

Dalším důležitým dílem pro tuto práci je kniha francouzského autora Jacquese Rupnika. Ačkoliv je kniha psána v podobném období jako texty Aleny Hájkové, nelze v nich pozorovat tak silné prokomunistické zabarvení. Jacques Rupnik psal v Paříži a to je pravděpodobně jeden z důvodů odlišného náhledu na problematiku.²² Dílo *Češi pod německým protektorem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945*²³ také pojednává mimo jiné o druhém odboji v Československu.

V dnešní době se tématu komunistického druhého odboje mnoho autorů nevěnuje. Považuji to spolu s autorem Jacquesem Rupnikem za problém, protože náš národ úmyslně zapomíná na hrdiny, kteří působili pod taktovkou komunistické strany pravděpodobně kvůli činům spáchaným komunistickými představiteli zejména v druhé polovině dvacátého století.²⁴

Druhým odbojem nazýváme odbojovou činnost během druhé světové války, přičemž první odbojovou činností myslíme protirakouskou činnost s cílem vytvoření Československé republiky a třetím odbojem je myšlen odboj protikomunistický.

Jeho vznik, zejména tedy vznik domácího odboje, řadíme do období roku 1938 jako důsledek mnichovské dohody a reakci na formování odboje zahraničního s cílem

²⁰ HÁJKOVÁ, A.: *Kapitoly z dějin odboje proti nacismu (KSČ v čase války a odboje 1938-1945)*. Brno 1985. HÁJKOVÁ, A.: *Strana v odboji. Z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938–1942*. Praha 1975. HÁJKOVÁ, A.: *KSČ v čele boje proti fašismu*. In: *Tvorba*, 18, 1985, s. 1–7.

²¹ HÁJKOVÁ, A.: *Strana v odboji*, s. 12.

²² RUPNIK, J.: *Dějiny Komunistické strany Československa*. Paříž 1981.

²³ BRANDES, D.: *Češi pod německým protektorem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945*. Praha 2000.

²⁴ RUPNIK, J.: *c. d.*

znovu nastolení demokratické republiky.²⁵ O odbojové činnosti zaměřené protinacisticky můžeme hovořit až v době zahájení války.²⁶ Před válkou a do porážky Francie se odboj řídil zkušenostmi z první světové války a doufal v brzký konec. Poté nastala změna, protože konec nebyl očekáván v blízké době a odbojáři se tedy soustředili na exilovou činnost nejen v Londýně a přenos informací.²⁷ Zpravodajská činnost byla velmi důležitá. Zde bych zmínila autora Ladislava Kudrnu a jeho článek *O vojenském zpravodajství v letech 1945–1950*. Ačkoliv článek pojednává převážně o poválečném období, obsahuje i informace užitečné pro tuto práci z války.²⁸

Domácí odboj se dělil stejně jako zahraniční odboj na komunistický a demokratický. I když každý odboj fungoval samostatně, fungovala mezi nimi spolupráce, bez které by nebylo možné proti nacismu bojovat.²⁹ Více bych se ráda věnovala komunistickému odboji, protože se tato práce zaměřuje na partyzánské skupiny, jejichž základ tkví v komunistické ideologii. Tyto dvě partyzánské skupiny byly komunistické, protože vznikly na popud komunisticky smýšlejících občanů Sovětského svazu, Slovenské republiky a Protektorátu Čechy a Morava. Kromě komunisticky zaměřených skupin, existovaly i demokratické skupiny, ale na území Beskyd byla převaha skupin orientovaných na východ.

Komunistická strana dle autora Jacquese Rupnika svůj vliv na konci dvacátých let ztrácela.³⁰ Stejně tak ubýval počet členů.³¹ Znovu začala růst až v třicátých letech 20. století. Ačkoliv se komunistická strana ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1935 umístila na třetím místě, měla i spoustu oponentů, hlavně mezi příznivci agrární strany, která tyto volby procentuálně vyhrála.³² Před Mnichovskou dohodou byl vliv komunistické strany významný a stále rostl.³³ Z předválečných komunistů vzniká komunistická strana v podzemí, která se řídila stručnými dějinami VKS(b).³⁴ Jediným programem strany byla komunistická internacionála a zahraniční politika Sovětského svazu. Později vzniklo komunistické ilegální hnutí, do něhož se zapojovali i lidé, kteří

²⁵ RUPNIK, J.: *c. d.*

²⁶ Tamtéž, s. 145. Tamtéž, s. 160.

²⁷ Tamtéž, s. 164.

²⁸ KUDRNA, L.: *Vojenského obranného zpravodajství*. In: *Paměť a dějiny*, 1, 2008, s. 76–89.

²⁹ RUPNIK, J.: *c. d.*, s. 160–173.

³⁰ Tamtéž, s. 86.

³¹ Tamtéž, s. 85.

³² BARTOŠ, J. – TRAPL, M.: *Československo 1918-1938*. Olomouc 2001, s. 26–27.

³³ RUPNIK, J.: *c. d.*, s. 86. BARTOŠ, J. – TRAPL, M.: *Československo 1918-1938*. Olomouc 2001, s. 26–27.

³⁴ Vsesvazová komunistická strana (bolševiků) HUŇÁČEK, Z. – JOŽÁK, J. – KROUPA, V. – STRÍBRNÝ, J.: *Český antifasismus a odboj*. Praha 1988, s. 524.

neměli s předválečnou komunistickou stranou nic společného. A posléze Mládežnické hnutí, kde působila radikální mládež. Vzniká stranický program, který zahrnoval např. socialistickou revoluci. Dále pozorujeme vzestup partyzánských hnutí, o kterých zmíním stručné informace později.³⁵

Těsně po válce se komunistickým odbojem Sovětský svaz chlubil. A začínal se potlačovat demokratický odboj. V období vlády komunistické strany se komunistický odboj samozřejmě vychvaloval a demokratický odboj na chvíli jakoby pozbyl svou existenci. V období uvolnění totalitního režimu demokratický odboj na chvíli vstal z mrtvých, ale období normalizace vše vrátilo do starého řádu. Definitivního oživení demokratického odboje jsme se dočkali až po pádu socialismu v roce 1989.³⁶

³⁵ HROŠOVÁ, M.: *c. d.* s. 16.

³⁶ MIRO, V.: *c. d.*, s. 7., AMORT, Č.: *c. d.*, s. 12–13., HÁJKOVÁ, A.: *Strana v odboji*. Nelze najít množství literatury, zabývající se komunistickým odbojem v dnešní době. Komunistický odboj je popisován v dílech z období vlády komunismu. Tyto díla jsou více, či méně poznamenané touto ideologií.

2 Ženy v boji proti nacismu

Tendence žen zapojit se do boje proti nepříteli existuje už od pradávna, jak zmiňuje autorka Světlana Alexijevičová.³⁷ Prvotní myšlenka většiny žen nebyla bojovat na frontě, ale zabezpečit domov, o nějž se může voják opřít. V počátku tedy ženy zabezpečovaly případné hospodářství, o které se původně staraly s manželem. Obsazovaly místa v továrnách po odchodu mužů na frontu a k tomu plnily své povinnosti.³⁸ Odhodlanost a odvaha pro boj se zbraní v ruce přišla později.

Problematice zapojení žen do boje proti nacismu je věnováno malé množství literatury v porovnání s literaturou věnovanou mužským spolubojovníkům. I přesto však najdeme díla s velmi dobře popsányými zážitky žen působících na různých místech a zastávajících různé úkoly a funkce. Většinou se jedná o autorky, ale najdou se i autoři zabývající se tímto tématem.

Tomuto tématu se autorky a autoři věnovali hlavně v době uvolnění komunistického režimu v šedesátých letech dvacátého století a poté po pádu komunistické strany v roce 1989. Tzv. západnímu odboji se v období komunismu nevěnoval téměř nikdo. Nicméně najdeme autory, kteří své publikace zasvětili ženám a jejich boji proti fašismu. Většina děl byla napsána až po sametové revoluci v roce 1989 a je v nich znát orientace převážně na demokraticky zaměřenou odbojovou činnost, ale situaci hodnotí objektivněji, než autoři píšící v době komunismu.

Ráda bych zmínila také historiky, jejichž díla nelze zařadit do kategorií níže, ale přesto jsou velmi zajímavé. Např. Jana Burešová, která se zabývá ženami během druhé světové války v kapitole knihy *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací (1939-1945)*. Text je i přes svůj krátký rozsah obrovským přínosem, protože poskytuje přehledné shrnutí problematiky. Zabývá se účastí žen v odboji během druhé světové války a zmiňuje také srovnání činností žen během první a druhé světové války. Hlavním rozdílem byla samotná bojová činnost žen. Během první světové války se ženy přímého boje spíše neúčastnily.³⁹ Za další zajímavé dílo považuji kompilaci *Statečné ženy, o kterých se málo ví*, sestavenou Šárkou Hemlichovou. Nejprínosnější část pro tuto práci je kapitola *Ženy v čs. armádě v letech 1939–1945* autorky Zlatice Zudové-Leškové.

³⁷ ALEXIJEVIČOVÁ, S.: *Válka nemá ženskou tvář*. Příbram 2018.

³⁸ STEGUROVÁ, K.: *I ženy chtěly bojovat*. Praha 2021.

³⁹ BUREŠOVÁ, J.: *Ženy a druhá světová válka*. In: *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací (1939–1945)*. Praha 2009.

Soustředí se hlavně na oblast Velké Británie. Popisuje, jak se nejen československé ženy do britské armády dostaly a v jakých skupinách působily.⁴⁰ Z diplomových prací zabývající se tímto tématem, bych ráda uvedla práci Veroniky Kopřivové.⁴¹ Její práce se zabývá problematikou činností žen během druhé světové války na území Ostravska. Autorka situaci popisuje z pohledu minulého režimu, který na problematiku nahlížel úplně jinak než dnešní historikové.⁴² O druhé světové válce a jejím průběhu na Zlínsku píše např. autor Jaroslav Pospíšil.⁴³ V souvislosti s oblastí Zlínska je třeba také zmínit dílo Marie Hrošové,⁴⁴ které se zabývá partyzánskou brigádou Jana Žižky od vzniku na Slovensku až po působení na českém území. Dílo je svým obsahem jedinečné, protože je jedno z mála, které se takto partyzánskou skupinou zabývá. Území Novojičínka během druhé světové války je popsáno na příkladu obce Libhošť v díle Oldřicha Sobka a Petra Horáka.⁴⁵ Michaela Velechovská se ve své bakalářské práci s názvem *V. Ducháčková a R. Vojtěchová, pardubické odbojářky za 2. světové války* zabývá ženami v odboji v oblasti Pardubicka.⁴⁶ Dalším zajímavým dílem je bakalářská práce Blanky Jedličkové *Ženy okolo ilegálního časopisu "V boj" 1939-1942*⁴⁷ např. v souvislosti se vzpomínkami Milady Marešové, kterou jsem zmínila na počátku práce. Milada Marešova byla zatčena za pomoc při vydávání časopisu *V boj*.⁴⁸ Literaturu, která je na toto téma k nalezení, neshledávám početnou, ale mnohdy kvalitní. Touto prací bych ráda přispěla ke zmenšení historiografické mezery v této oblasti.

Ačkoliv je téma zajímavé, nalezneme malé množství literatury, jak je mnohokrát zmíněno. Množství je ovšem mnohdy kompenzováno vysokou kvalitou textů, která nabádá další ke zkoumání tohoto problému.

Existovaly ženy, které bojovaly se zbraní v ruce, některé ženy pomáhaly partyzánům s obživou, přenosem zpráv, vytvářením letáků a podobnými činnostmi, tedy bojovaly pasivně. Dále se ženy angažovaly jako zdravotnice a tajné agentky, které

⁴⁰ ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Z. *Ženy v čs. armádě v letech 1939–1945*. In: Statečné ženy, o kterých se málo ví. Praha 2003, s. 9–32.

⁴¹ KOPŘIVOVÁ, V.: *Druhá světová válka ve vzpomínkách žen z Ostravska*. Olomouc 2018. (nepublikovaná magisterská diplomová práce)

⁴² Tamtéž.

⁴³ POSPÍŠIL J: *Hyeny*. Vizovice 2002.

⁴⁴ HROŠOVÁ, M.: *c. d.*

⁴⁵ SOBEK, O. – HORÁK P.: *Liebisch 1938-1945, aneb, Libhošťané za 2. světové války*. Libhošť 2020.

⁴⁶ VELECHOVSKÁ, M.: *V. Ducháčková a R. Vojtěchová, pardubické odbojářky za 2. světové války*. Pardubice 2010 (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

⁴⁷ JEDLIČKOVÁ, B.: *Ženy okolo ilegálního časopisu "V boj" 1939-1942*. Pardubice 2011 (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

⁴⁸ MAREŠOVÁ, M.: *c. d.*

využívaly svou „ženskost“ k získání informací od nepřátel. A také nesmíme zapomenout na ženy, které byly zatčeny a trpěly ve věznicích a v koncentračních táborech. Je nutné připomenout také ženy působící jako zdravotnice v blízkosti front. Některým skupinám se budu dále podrobněji věnovat. Spousta z nich sepsalo své vzpomínky, mnohdy formou deníku, které byly vydány a my máme jedinečnou příležitost nahlédnout do života těch, kterým mnohdy vděčíme za to, jak žijeme dnes.

2.1 Ženy se zbraní v ruce

Zde zmíním autory, kteří se věnovali ženám zapojeným přímo v boji. Ačkoliv se zdá, že tato situace nebyla běžná, studium literatury nás z tohoto omylu vyvede. Nejvýznamnější historičkou pro problematiku československých žen v československé armádě je výše zmíněná Zlatica Zudová-Lešková⁴⁹ v příspěvku v knize *Statečné ženy, kterých se málo ví*. Autorka píše o českých, slovenských a německých ženách a jejich činnostech na různých frontách v Evropě, ale i mimo Evropu. Nejvíce se věnuje ženám na britských ostrovech a organizacích, ve kterých tyto ženy nejčastěji působily.⁵⁰

Československé ženy bojovaly se zbraní v ruce na většině front, nejvíce však v britských službách a na východní frontě. Plnily stejné úkoly jako muži a mnohdy je zvládaly lépe, než muži sami.⁵¹

O ženách ve Velké Británii píše např. autor Ivan Procházka.⁵² V knize zmiňuje soupis československých žen působících v britské armádě a stručné informace o nich. V díle jsou ke jménům přiřazeny fotografie a je tedy mnohem snadnější se vžít do situace těchto žen. Je velmi obdivuhodné jak tyto ženy bojovaly a zvládaly stejnou práci jako muži. Bohužel i tak se na ně úmyslně zapomíná.⁵³ Jelikož byla v době druhé světové války Palestina britským mandátem, působily ženy pod britskou armádou i v Palestině. Autor se těmito ženám také stručně věnuje.⁵⁴ Další autorkou, která se věnuje československým ženám ve Velké Británii je Karolína Stegurová. Ve svém díle se, kromě období druhé světové války, krátce zmiňuje i období první světové války.

⁴⁹ MAREŠOVÁ, M.: *c. d.*, s. 83.

⁵⁰ ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Z.: *c. d.*, s. 9–32.

⁵¹ BUREŠOVÁ, J.: *c. d.*, s. 82.

⁵² PROCHÁZKA, I.: *A královskou korunu měly. Stručný pohled na službu čs. žen v jednotkách britské armády za 2. světové války*. Praha 2016.

⁵³ Tamtéž, s. 66–225.

⁵⁴ Tamtéž, s. 31–62.

Ženám na sovětské frontě se v čtvrtletníku *Historie a vojenství* věnovala autorka Věra Tichá, která své rané dětství prožila v Československé první republice, ale později žila v Sovětském svazu. V citovaném díle se zabývá hodnotami žen v armádě, jejich činnostmi zde a jejich rovnoprávnosti, či nerovnoprávnosti s muži.⁵⁵ Ženy byly obsazovány i do velmi náročných, ale také i ceněných pozic, mezi které určitě řadíme i práci s odstřelovací puškou. Z významných žen zmíním Ljudmilu Michaljovnu Pavličenkovou a Marii Ljalkovou. Každá měla naprosto odlišný život, ale spojovala je odstřelovací puška, která se pro ně stala na část války jejich amuletem.⁵⁶

Ženami na ostatních frontách se zabývá autor Jack Cassin-Scott ve svém poměrně stručném, ale geograficky světově zaměřeném díle *Ženy ve válce. Britské, americké, německé a ruské příslušnice armád*. Věnuje se hlavně ženským uniformám a sborům, ve kterých ženy působily.⁵⁷

2.2 Ženy píšící (hovořící) o krutých časech ve vězení nebo v koncentračních a vyhlazovacích táborech

Texty v této části jsou velmi emotivní, často zahrnují ztrátu svých nejbližších mnohdy před vlastníma očima. Tyto ženy obvykle nebojovaly aktivně se zbraní v ruce, ale účastnily se domácího odboje, nebo k jejich zatčení stačila např. jen příslušnost k židovskému obyvatelstvu. Literatura, respektive prameny, v této kapitole se týká života uvnitř táborů a vězení. Díla jsou psaná často jako důkaz úcty k lidem, kteří zažili druhou světovou válku a také jako varování do budoucna. Mnohdy obsahují věnování svým nejbližším, kteří se konce války nedožili.⁵⁸ U děl založených na vzpomínkách pamětnic a pamětníků je třeba brát v potaz možnou odchylku od reality. Ať už způsobenou neúmyslně zapomenutím některých detailů z důvodu velkého časového rozpětí mezi událostmi a vyprávěním o nich, nebo úmyslně, upravením vyprávění k vlastnímu prospěchu. Bohužel nikdy není možné zamezit těmto omylům na 100 %.

V této kategorii bych zmínila projekt Paměť národa, který sbírá vzpomínky mimo jiné lidí, kteří prožili část života ve vězení a v koncentračním a vyhlazovacím táboře.

⁵⁵ TICHÁ, V.: *Ženy v našich jednotkách v SSSR za druhé světové války*. In: *Historie a Vojenství*, r. 1964, č. 4, s. 634–658.

⁵⁶ MAREK, J.: *Marie Ljalková*. In: <http://www.vhu.cz/marie-ljalkova/> [cit. 19. 07. 2021]. PAVLIČENKOVÁ, L.: *Paní smrt. Vzpomínky Stalinovy odstřelovačky*. Praha 2019.

⁵⁷ CASSIN-SCOTT, J.: *Ženy ve válce. Britské, americké, německé a ruské příslušnice armád*. Brno 2015.

⁵⁸ MIKOVÁ, L.: c. d. MARKOVITS, Ch. – ALPÁR, Ě.: *Měla jsem vždycky štěstí. Přežila jsem v Budapešti*. Praha 2017.

Projekt se zabývá hrdiny z celé Evropy, ale nalezneme zde mnoho českých a slovenských osob.⁵⁹ Pro projekt je stěžejní metoda orální historie, kterou se mimo jiných zabývají autoři Pavel Mücke a Miroslav Vaněk.⁶⁰

Ze zahraničních děl věnující se tomuto tématu je možné zmínit: *Měla jsem vždycky štěstí a Přežila jsem v Budapešti*, kde se ženy těchto textů věnují svému životu za války podobně jako ženy na našem území.⁶¹

2.3 Ženy píšící o odbojové činnosti

Do této kapitoly řadím literaturu, která se zabývá popisem jakékoliv odbojové činnosti, které se ženy účastnily, včetně partyzánské činnosti, která je hlavním tématem této práce. Často na tyto ženy také čekal pobyt v nacistických táborech, ale v jejich vzpomínkách, respektive dílech napsaných o nich, se autor zmiňuje převážně o odbojové činnosti. U děl této kategorie je třeba myslet na možnou úpravu činnosti pamětnic, protože z účasti v domácím odboji plynuly jisté výhody, které zmíním později, a o které měla spousta obyvatel zájem. Mohl se tedy vyskytnout problém s falšováním důkazů o působnosti v odboji. Proto je nutné hledat další důkazy jejich činnosti a ověřovat je.

Zde mohu znovu zmínit projekt Paměť národa, který se zabývá kromě výše zmíněného zpracování vzpomínek na hrůzy koncentračních táborů, také na zpracování vzpomínek na odbojovou činnost nejen žen, ale také mužů.⁶² Dále se zabývá různými obdobími v dvacátém století, které nejsou pro tuto práci důležité. V rámci toho projektu bych vyzdvihla paní Danu Milatovou, která poskytla rozhovor na téma partyzánské činnosti její a její rodiny.⁶³ Dokonce sepsala své vzpomínky a jsou tedy k nahlédnutí pravděpodobně nejen v její osobní knihovně.⁶⁴

Jako jednu z mála knih na toto téma bych zmínila knihu *Životní příběh malé partyzáanky* autorky Ernestíny Švorcové, která se k mému překvapení věnuje autorčiny odbojové činnosti velmi málo, ačkoliv název vypovídá o opaku. Autorka se věnuje hlavně situaci svého otce, který byl pro ni evidentně velmi důležitou osobou v jejím životě. Dále se věnuje životu své matky za války, která se v nepřítomnosti otce starala o chod

⁵⁹ *O Projektu*. In: <https://www.pametnaroda.cz/cs/o-projektu> [cit. 03. 07. 2021].

⁶⁰ VANĚK, M. – MÜCKE P.: *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha 2011.

⁶¹ MARKOVITS, Ch. – ALPÁR, É.: *c. d.*

⁶² *O Projektu*. In: <https://www.pametnaroda.cz/cs/o-projektu> [cit. 03. 07. 2021].

⁶³ Dana Milatová. In: <https://www.pametnaroda.cz/cs/milatova-dana-1929> [cit. 04. 07. 2021].

⁶⁴ MILATOVÁ, D.: *Válečná léta a odboj rodiny Gajdošíkové*. Nový Jičín 2015. MILATOVÁ, D.: *Vzpomínky na uplynulá léta*. Nový Jičín 2015.

hospodářství a pomoc partyzánům, kterou započal otec autorky. Poslední část svého díla věnuje životu po válce a svým významným, které během této doby získala.⁶⁵

Ženy byly stejně důležité jako muži, což se snažím ukázat v této práci, a je tedy obrovská škoda zanedbat zdokumentování činnosti žen ostatně jak zmiňuje Jaroslava Moserová v článku, *Ženy kultivují společnost* a Šárka Helmichová v úvodu knihy *Statečné ženy o kterých se málo ví*.⁶⁶

⁶⁵ ŠVORCOVÁ, E.: *Životní příběh malé partyzánky*. Praha 2021.

⁶⁶ MOSEROVÁ, J.: *Ženy kultivují společnost*. In: *Statečné ženy, o kterých se málo ví*. Praha 2003, s. 7. HELMICHOVÁ, Š.: *Statečné ženy, o kterých se málo ví*, s. 3–4.

3 Partyzáni

Nejdůležitějším zdrojem pro tuto kapitolu je dílo *Partyzánské hnutí v Československu za druhé světové války*,⁶⁷ časopis *Partyzán*⁶⁸ a disertační práce Vladimíra Černého s názvem *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944-1945*.⁶⁹

Partyzánské skupiny v tehdejší Československu existovaly v menší míře než ve válečných letech v jiných zemích s lepšími geografickými podmínkami. Například hornatá jižní Evropa má lepší předpoklady k přežívání v horách. I přesto byl u nás výskyt partyzánských skupin relativně hojný.⁷⁰ Hlavní oblasti výskytu, kromě Beskyd, byla Vysočina a severní Čechy. Obecně se dá říct, že partyzáni se mohli nacházet tam, kde se dokázali ukrýt.⁷¹ Začali se u nás početněji vyskytovat po Slovenském povstání 1944, ale třeba partyzánská skupina Štramperk se vyskytovala už na začátku války. (Samozřejmě se měnilo její složení i hlavní činnost, jak je zmíněno níže.)⁷²

Jako partyzána si obvykle představíme člověka skrývajícího se a žijícího v lesích. Pravidelně nebo nepravidelně navštěvuje předem určité místa pro doplnění všeho potřebného včetně jídla a nábojů, k získání zpráv a upravení svého vzhledu. Takto fungovalo mnoho partyzánských skupin, ale např. První čs. partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova fungovala jinak. Dle vzpomínek napsaných v osobních spisech žen je možné říct, že příslušníci této skupiny obvykle žili doma a pracovali, jakoby patřili k většině obyvatel a v lese se skrývali a žili, pouze pokud jim hrozilo zatčení.⁷³ Muži se obvykle skrývali v lesích a bojovali se zbraní v ruce a ženy patřily převážně k pomocníkům partyzánů.

Jaký je rozdíl mezi partyzánem a pomocníkem partyzána? Zjednodušeně byl partyzánem ten, kdo měl zbraň v ruce. Je to ovšem spekulativní rozdělení a také se od konce války definice těchto pojmů změnila. Mnohdy byl pomocník mnohem důležitější a ohroženější, než samotný partyzán, protože partyzán byl skrytý v lesích, zatímco pomocník žil doma a dodával vše potřebné. Dnes se tyto pojmy rozlišují. Za přistižení

⁶⁷ BENČÍK, A. a kol.: *Partyzánské hnutí v Československu za druhé světové války*. Praha 1961.

⁶⁸ MIRO, V.: *c. d.*, s. 7. AMORT, Č.: *c. d.*, s. 12–13.

⁶⁹ ČERNÝ, V.: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944-1945*, Brno 2006 (nepublikovaná disertační práce) s. 78–103.

⁷⁰ BENČÍK, A. a kol.: *c. d.*, mapová příloha.

⁷¹ BENČÍK, A. a kol.: *c. d.*, s. 436.

⁷² Tamtéž, s. 68.

⁷³ VHA, Sb. 255, č. j. 70191/64.

pomoci partyzánům lidem hrozily tresty smrti, protože tato cesta (znemožnění místních obyvatel pomoci partyzánům) partyzány donutila si vše obstarat na vlastní pěst. Lze tedy říct, že pomocníci by neexistovali bez partyzánů a naopak. Je to dokonalý příklad symbiózy. Tuto činnost vlastně převzaly odvážné ženy, které se tímto zapojovaly do odboje.

3.1 Partyzánská skupina Štramberk

Partyzánská skupina Štramberk vznikla jako nástupce komunistické organizace Mládež ze Štramberku. Mládež ze Štramberku, fungující přibližně od června 1941,⁷⁴ se nejdříve mimo jiné zabývala šířením komunistické ideologie mezi mladými, jejímž velitelem byl František Holub.⁷⁵ Dále se zaměřovala na maření činností německých fašistů např. ničení kabelů v továrně Tatra v Kopřivnici, nebo ničením elektromotoru v těžební oblasti Kotouč⁷⁶ ve Štramberku. Tato skupina si vybuodovala bunkr na říčce Sedlnice, který byl bohužel v únoru 1943⁷⁷ prozrazen, a většina účastníků byla gestapem zatknuta. Tato událost umožnila vzniku nové partyzánské skupiny Štramberk s úkrytem pod horou Velký Javorník. Z původních osmi členů, kteří přežili prozrazení Mládeže ze Štramberku, se nová skupina Štramberk rozšířila až na několik desítek členů.⁷⁸ Tato skupina se zaměřovala hlavně na klasickou partyzánskou činnost např. napadání německých hlídek.⁷⁹

3.2 První čs. partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova

Partyzánská skupina První čs. partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova byla největší partyzánskou skupinou působící na našem území.⁸⁰ Byla vytvořena na Slovensku na začátku Slovenského povstání z ruských a slovenských parašutistů a dalších členů, kteří se postupně přidávali.⁸¹ Konkrétně byla vytvořena po bojích v Turčianské dolině.⁸²

Tato skupina bojovala i dříve, ale ještě nenesla oficiální název První čs. partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova.⁸³ Hlavním velitelem se stal Ján Ušiak.⁸⁴ Organizovaný

⁷⁴ MIRO, V.: *c. d.*, s. 7.

⁷⁵ BENČÍK, A. a kol.: *c. d.*, s. 67–68.

⁷⁶ Tamtéž, s. 68.

⁷⁷ MIRO, V.: *c. d.*, s. 7.

⁷⁸ BENČÍK, A. a kol.: *c. d.*, s. 68.

⁷⁹ MIRO, V.: *c. d.*, s. 7.

⁸⁰ BENČÍK, A. a kol.: *c. d.*, s. 323.

⁸¹ AMORT, Č.: *c. d.*, s. 12–13.

⁸² BENČÍK, A. a kol.: *c. d.*, s. 220.

⁸³ Tamtéž, s. 208.

přechod slovensko-moravských hranic se uskutečnil na dvou místech, ve Velkých Karlovicích a přes Makov na Horní Bečvě.⁸⁵ Obě skupiny vycházely ze Štiavníku a rozdělily se dle velitele Jana Ušiaka na menší skupiny.⁸⁶ Od přechodu hranic můžeme považovat boj První čs. partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova na moravském území za zahájený.⁸⁷ Jejich první pokusy o útok nebyly zdařilé a vedly k poničení obce Velké Karlovice, ale po doplnění zásob a odpočinku partyzánů se situace zlepšila.⁸⁸ V jejich hlavním sídle, hostinci na Martiňáku, se konaly porady ovlivňující všechny partyzánské skupiny na našem území.⁸⁹ Tato skupina byla ve styku s dalšími skupinami např. v Gottwaldově (dnešním Zlíně), Ostravě, Valašském Meziříčí a Frenštátě pod Radhoštěm, tedy i se skupinou Štramperk, která na Frenštátsku působila.⁹⁰ Společně s Partyzánskou skupinou Štramperk přepadli četnickou stanici v Zubří.⁹¹

⁸⁴ BENČÍK, A. a kol.: *c. d.*, s. 220. V časopise *Partyzán* je vedoucí brigády uvedený jako Janko Ušiak, ale jedná se o stejnou osobu. AMORT, Č.: *c. d.*, str. 12.

⁸⁵ AMORT, Č.: *c. d.*, s. 13.

⁸⁶ Tamtéž, s. 13. K prvnímu přechodu slovensko-moravské hranice došlo 17. září 1944 v oblasti Velkých Karlovic a první pokus o přechod většího množství partyzánů nastal 21. září 1944 taktéž ve Velkých Karlovicích. BENČÍK, A. a kol.: *c. d.*, s. 321.

⁸⁷ BENČÍK, A. a kol.: *c. d.*, s. 321.

⁸⁸ Tamtéž, s. 323.

⁸⁹ Tamtéž, s. 324.

⁹⁰ BENČÍK, A. a kol.: *c. d.*, s. 323.

⁹¹ ČERNÝ, V.: *c. d.*, s. 86.

4 Zákon č. 255/1946 Sb.

Tato kapitola přibližuje hlavní pramen, který je pro tuto práci zásadní. Využívám internetové stránky, protože je zde tento zákon jednoduše a srozumitelně popsán. Literatura zabývající se tímto zákonem bohužel neexistuje.

Celým názvem *zákon o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození*,⁹² specifikuje činnosti vedoucí k vydání osvědčení účastníka národního boje za osvobození, o kterém je zmínka v další kapitole. Ale také upravuje činnosti, díky kterým není možné osvědčení získat.

Kromě činnosti specifikuje i dobu, po kterou se dotyčná osoba činnosti musí věnovat, aby se zabránilo zneužívání výhod, které z vlastnictví tohoto osvědčení plynuly. Tyto výhody jsou zmíněny v následujícím odstavci.

Jako jednu ze zásadních výhod považují možnost uplatnit se v organizacích řízeného hospodářství, některých soukromých podnicích. Majitelé tohoto Osvědčení tedy měli větší šanci na lepší pracovní pozici, případně na návrat k pracovní pozici, kterou zastávali před začátkem působení v národním odboji. Mohli také získat živnost a začít podnikat. Eventuálně měli nárok na přidělení zabaveného nepřátelského movitého i nemovitého majetku. (Nebo se mohli stát správci určitého majetku.) Byli zvýhodněni při přijetí do škol a udělování podpor.⁹³

Tyto výhody spoustu lidí mohly přesvědčit k falšování dokladů těchto činností, a tedy bylo důkladné prověřování nutností. Spousta lidí, nejen žen, opravdu bojovala proti nacismu a bohužel se díky malému množství důkazů svého Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. dočkalo po dlouhých letech, ne-li se ho nedočkala vůbec. Tyto informace lze vyčíst z Osobních spisů účastníků národního boje za osvobození. Často je vidět zklamání nad trváním jejich vyřízení, protože žádající nebyl schopen doložit např. zprávy, zbylé zbraně atp. Z logických důvodů se každý nepotřebných věcí dokládající odbojovou činností zbavoval.

⁹² BENEŠ, E. – GOTTWALD, K. – SVOBODA, L.: *Zákon č. 255/1946 Sb.* In: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1946-255> [cit. 08. 07. 2021].

⁹³ Tamtéž.

5 Osobní spisy účastníků národního boje za osvobození.

Ráda bych zmínila podrobnější informace o Osobních spisech účastníků národního boje za osvobození, kde najdeme např. Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. a žádosti o něj. Těchto osobních spisů je ve Vojenském ústředním archivu mnoho a obvykle pocházejí z let 1947 až 2005.⁹⁴ Týkají se mužů i žen z celé republiky. V těchto osobních spisech najdeme kromě dopisů, svědeckých prohlášení, stručných životopisů a potvrzení partyzánské činnosti také Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb., žádosti o toto osvědčení a případné doplnění těchto osvědčení. Obsahují informace z druhé poloviny dvacátého století. Konkrétně u žádostí o vydání Osvědčení podle zákona 255/1946 Sb. se pohybujeme hlavně v letech těsně po válce a poté později v šedesátých letech. Citace v dalších kapitolách jsou tedy z různých období.

Nejdůležitější částí těchto osobních spisů jsou žádosti o vydání Osvědčení podle zákona 255/1946 Sb. a samotné Osvědčení podle zákona 255/1946 Sb. Žádost mohla být podána účastníkem boje za svobodu, nebo jednou z nejbližších osob v případě účastníkovy smrti. Existuje devět kategorií, do kterých se účastníci odboje, nebo jejich příbuzní hlásili. Pro tuto práci byla nejdůležitější „kategorie D – československý partyzán“. Ostatní kategorie zmíním pro úplnost v poznámce.⁹⁵ Ve vzorku žen použitým v této práci se vyskytla i žena vlastním jménem Irena Veselková, jejíž činnost patřila pod kategorii F – účastník povstání v květnu 1945. Irena Veselková je jedinou ženou ve vzorku, za kterou žádost vyplňovala rodina, protože se konce války nedožila. Vyplňují se zde údaje o účastníku národního boje za osvobození, případně jeho žadatele. Dále v žádostech najdeme osobní životopis účastníka národního boje za osvobození, které jsou ve velké míře využívány v další kapitole. Poslední informace, která je v žádostech k nalezení je prohlášení o státoobčanském chování. Tato informace je obzvlášť důležitá, protože pokud daná osoba projevovala jakoukoliv náklonnost státům sympatizujícímu s nacistickým Německem, neměla na Osvědčení nárok, a to i v případě následné odbojové, či jiné vlastenecké činnosti.⁹⁶ V příloze vzoru žádosti o osvědčení se nachází

⁹⁴ Podrobněji viz *Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb.* In: <http://www.vuapraha.cz/node/148> [cit. 10. 08. 2021].

⁹⁵ A – příslušník československé armády v zahraničí, B – příslušník spojenecké armády, C – příslušník I. čs. armády na Slovensku, E – účastník dom. hnutí – NP – zahr. hnutí, F – účastník povstání v květnu 1945, G – československý politický vězeň, H – československý dobrovolník ve Španělsku, Ch – příslušník Stráže obrany státu; *Jak získat osvědčení.* In: <https://www.veterani.army.cz/jak-ziskat-osvedceni-0> [cit. 10. 08. 2021]

⁹⁶ BENEŠ, E. – GOTTWALD, K. – SVOBODA, L.: *Zákon č. 255/1946 Sb.* In: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1946-34> [cit. 21. 07. 2021].

místo pro vyplnění podrobných informací např. konkrétní doby působení v činnosti všech devíti kategorií a poučení o vyplňování této žádosti⁹⁷. V těchto žádostech se nachází důležité informace např. rok napsání žádosti. Je to důležitý údaj pro další bádání kvůli vlivu odstupe času od dané události. Lidé, v tomto případě konkrétně ženy, mohou některé informace zapomenout, nebo si je upravit k obrazu svému. Další zajímavý údaj se nachází v samotném osvědčení. Jde o rok vydání tohoto osvědčení. Můžeme zde pozorovat časové rozpětí mezi žádostí o osvědčení a vydání osvědčení. Závisí na kvalitě a kvantitě důkazů. Obvyklá doba trvání vyřízení je jeden až dva roky. Může se ale prodloužit až na deset až patnáct let. Zamítnutí žádosti nebylo výjimkou. Ženy mnohdy podávaly žádosti i o rozšíření už získaného osvědčení a mnohdy se jim podařilo toto rozšíření získat. Bylo třeba tyto žádosti kontrolovat a vyžadovat důkazy, protože lidé si mohli připsat jakoukoliv činnost, i tu, kterou neprováděli. Pro osoby, které se odbojové činnosti opravdu zúčastnily a jakékoliv důkazy ještě za války ničily, to byla nevýhoda. Většina obyvatel se opravdu důkazů zbavovala, jen ti nejdůležitější u sebe skladovali zprávy, zbraně a jiné důkazy.

Obvyklou součástí žádostí o toto osvědčení jsou stručné životopisy. Od dnešního životopisu se samozřejmě liší, jednak ve formě, ale také v obsahu. Najdeme v nich informace o jejich životě, které mohou přispět k získání tohoto osvědčení. Např. s kým se stýkali, pokud to byly významné komunistické osoby a co dělaly pro domácí odboj. Dále také zde mnohdy najdeme informace o rodině a případném úmrtí jejího člena vlivem nacistického režimu.

V dopisech lze pozorovat velmi osobní charakter. Většinou obsahují doplňující informace k získání osvědčení. Pokud pomineme skutečnost, že text byl psán za účelem získání výše zmíněného osvědčení a tedy zdůrazňuje účast v domácím odboji, jsou tyto dopisy velmi dobrým dokladem tehdejších nálad. Také jako všechny součásti osobních spisů nám sdělují informace o tehdejším jazyku a nářečí. Další citace z dopisu jedné z žen ovšem ukazuje hlavně postoj ke komunistickému odboji v roce 1971, ze kterého tato ukázka je. Lidé po období pražského jara mnohdy změnili názor na Rusy. Jak je vidět na tvorbě např. autorky Aleny Hájkové, komunistický odboj byl poté na vzestupu až v druhé polovině a na konci sedmdesátých let.

⁹⁷ *Jak získat osvědčení.* In: <https://www.veterani.army.cz/jak-ziskat-osvedceni-0> [cit. 10. 08. 2021].

„...čekam už od roku 68 (...) bylo by stoho cele romaný jak sme všecko prožívali po valce sme ežče sklidili vysměchý a nadavani žaden se to nepřal poslechnůt že kvůli nam mohla byt dědina vystřilena a vypalena jak Lidice bylý to také zlostne narašký žaden nechtěl o Rusoch ani slýšet...“⁹⁸

Ne příliš často se v Osobních spisech nachází i dopisy adresované rodinným příslušníkům, kamarádům a známým, které po lidské stránce jsou velmi zajímavé, protože ukazují rodinné vztahy a jejich fungování. I v těchto dopisech najdeme pasáže, na kterých vidíme situace žen čekající na své Osvědčení podle zákona 255/1946 Sb. Většina se svého osvědčení dočkala, ale mezi těmito patnácti ženami se nachází jedna, která osvědčení nedostala, nebo bylo ztraceno.

Mnohdy nezbytným důkazem o účasti v domácím odboji jsou svědecká prohlášení, jejichž výskyt v osobních spisech považují za častý oproti dopisům. Obsahují zajímavé informace o činnosti žen z pohledu dalších osob. Bohužel tyto svědectví mohly být domluvené, a tedy ztrácejí na smysluplnosti pro další bádání. To pravděpodobně už nezjistíme. Datovány jsou obvykle do podobných let jako žádosti. Obsahují mnohdy podrobný popis činnosti a také data a funkci, ve kterých dotyčná osoba v odboji působila.

Některé ženy kromě osvědčení získaly i potvrzení partyzánské činnosti, které je také obvykle přítomno v osobních spisech. Najdeme zde informace o tom, v jaké partyzánské skupině dotyčná osoba působila a jakou funkci zastávala, co zde dělala a v jaké době zde pracovala. Potvrzení se vydává na základě zákona č. 34/1946 Sb.⁹⁹

Charakter těchto materiálů je ryze odbojový, protože texty byly psány za účelem získání Osvědčení podle zákona 255/1946 Sb. Informace o dobrovolné účasti může být tedy zavádějící. Také se počáteční nedobrovolná činnost mohla změnit k naprosté oddanosti svému národu a tedy i odbojové činnosti.

Dle informací, které o sobě ženy psaly, byla účast všech žen dobrovolná, ale některé byly k činnosti vedeny svým manželem a otcem. Našly se však i ženy působící v domácím odboji z vlastní iniciativy. Mnohdy to bohužel z jejich textů nelze poznat.

⁹⁸ VHA, Sb. 255, č. j. 59137/68, rok 1971.

⁹⁹ BENEŠ, E. – GOTTWALD, K. – SVOBODA, L.: *Zákon č. 255/1946 Sb.* In: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1946-34> [cit. 21. 07. 2021].

V následujícím úryvku vidíme, popis situace vstupu konkrétní ženy do odbojové činnosti. O dobrovolnosti lze diskutovat, ale o vlastní iniciativě nemůžeme hovořit.

„Můj manžel také pracoval s ilegální skupinou „Březnice“. (...) Poněvadž vše nemohl stihnout sám , byla jsem se svolením vedení organizace do této ilegální organizace zapojena i já se synem Otakárem Gajdošíkem , kterému tehdy bylo již 19 let a vypomáhaly nám dvě dcery 16 ti a 13 ti letá – od dubna 1942. (...) Pro velké zaneprázdnění manžela důležitými úkoly, musela jsem z velké části spojovací partyzánskou službu (...) vykonávat sama se svým synem Otakárem“¹⁰⁰

¹⁰⁰ VHA, Sb. 255, č. j. 65826/63.

6 Druhá světová válka ve vzpomínkách žen z Novojičínska a Zlínska

Za účast v domácím odboji za 2. světové války považujeme veškerou činnost, znemožňující nebo ztěžující činnost okupantů. Ženy mohly kromě typicky mužských aktivit, např. boj se zbraní v ruce, pomáhat i jinak. Pracovaly jako zdravotní sestry ve vojenských nemocnicích, v polních nemocnicích v 1. linii, jako radistky, v zásobování, v polních kuchyních a ty nejdůležitější dokonce jako pilotky vojenských letadel na frontě v Anglii. Spousta československých žen viděla vzor v ženách v sovětské armádě, kde ženy běžně působily mnohem dříve než u nás.¹⁰¹ Další možností byla podpora partyzánského hnutí, která spočívala v přímé účasti u partyzánů nebo plnění role tzv. pomocníka partyzánů. Většinou ženy působily jako pomocníci partyzánů, ale našly se i ženy bojující se zbraní v ruce. Ve vzpomínkách ženy uvádějí, jak partyzánům připravovaly jídlo, musely rozdělit to málo, co měly pro svou rodinu i pro partyzány, mnohdy jídlo donášely do lesů, ošetřovaly jim lehčí zranění, někdy jim umožnily ukrývat se na půdách, v zimě se dělily i o pokrývky, chtěli občas i něco vyprat. Tyto ženy nikdy nevěděly, kdy je zastaví hlídka a kdy jdou vlastně na smrt. Proto je možno říci, že pomocníci měli stejně těžkou, ne-li horší práci než partyzáni, ale jedna skupina by neexistovala bez druhé a tedy není možné rozsoudit, jestli rozlišování těchto pojmů je správné či nikoliv. V dnešní době jsou to ovšem dva různé pojmy, viz knihy *Partyzánské hnutí v Československu*¹⁰² a *Na každém kroku boj*.¹⁰³

Další možnosti pomoci bylo ukrývání, vylepování a tisk protinacistických plakátů, ukrývání hledaných osob, obstarávání šatstva a léků, ale výjimkou nebylo ani odposlouchávání, nošení zpráv a úschova zbraní. Dále zajišťování finanční pomoci rodinám popravených a zatčených a šíření komunistické ideologie mezi další nejen mladé lidi.¹⁰⁴ Tato činnost byla velmi riskantní a velmi dobře plánovaná, ale také velmi náročná, protože zúčastnění museli počítat s možnou ztrátou svých nejbližších. Většinou byla pro tyto ženy největší ránou smrt manžela, syna nebo jiného člena rodiny, ať už z finančních, nebo emočních důvodů.¹⁰⁵

¹⁰¹ TICHÁ, V.: c. d., s. 634.

¹⁰² BENČÍK, A. a kol.: c. d., s. 470.

¹⁰³ HROŠOVÁ, M.: c. d., s. 281–282.

¹⁰⁴ KOPŘIVOVÁ, V.: c. d., s. 47–49.

¹⁰⁵ VHA, Sb. 255, č. j. 75487/69.

Měla jsem k dispozici pro tuto kapitolu celkem 15 osobních spisů konkrétních žen. Využila jsem jejich vzpomínky, které jsou uvedeny ve výše zmíněných osobních spisech. Tato kapitola je na základě tématu – činnost žen během války – rozdělena do dvou podkapitol. První podkapitola popisuje samotnou činnost žen a v druhé podkapitole stručně zmiňuji, jak své působení v odboji tyto ženy využily po válce.

Jeden z problémů, který je pro tuto práci důležitý, je život těchto žen po válce. Ženy se po úspěchu demokratických režimů v různých státech Evropy (nezáleží na období a zemi) náhle vytratí, jak je zmiňováno v díle *Statečné ženy, o kterých se málo ví*.¹⁰⁶ Toto tvrzení jsem ověřila např. v časopise *Partyzán*, konkrétně v číslech 1 a 5, kde se opravdu převážně píše o mužích, přestože ženy byly neméně důležitou součástí partyzánských skupin. Dále jsem se zaměřila na informace o ženách v poválečné době v osobních spisech Sb. 255 a skutečně se, dle kvantity a kvality informací, ženy postupně vytrácely.

6.1 Jak vypadala samotná činnost žen?

V této podkapitole se pokusím podrobně popsat, jak vypadala činnost tehdejších žen v domácím odboji. Hlavním zdrojem budou osobní spisy žen. Tato činnost by se mohla rozdělit např. do skupin pomocnice partyzánů a partyzáanky, ale bylo by to zavádějící, protože ženy často své funkce měnily podle toho, co bylo potřeba.

Je vhodné poukázat na dobu, od kdy o odboji hovoříme. O činnosti domácího odboje mluvíme už od podpisu Mnichovské dohody a ne od počátku války, jak by mohlo být očekáváno. V následujícím úryvku vidíme, že ženy psaly ve svých osobních spisech o počátku své činnosti už i v této době.

„Po zabraní našeho okresu N.J. v r 1938 něm. okupanty přišla ihned Ksč na výzvu s Kl. Gotvalda do ilegality. Strana u nás pracovala v ilegálně nadále pod vedením soudr. z Libhoště a to Karlem Šenkem čl. str. od r 1932 člen okresního vedení strany v Kopřivnici, Josef Frýdl z Libhoště čl. str. 1932, Alfred Barabáš, taktéž čl. str. 1932.“¹⁰⁷

Některé činnosti v partyzánských skupinách byly podobné, např. obstarávání a přenos informací, jídla a šatstva. Ale také existovaly činnosti, které byly specifické pouze pro některé skupiny. Uvedu příklad První čs. partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova, mezi jejíž hlavní činnosti patřilo převádění osob přes státní hranice.

¹⁰⁶ HEMLICOVÁ, Š. (edt.): *c. d.*, s. 7.

¹⁰⁷ VHA, Sb. 255, č. j. 43418/68, rok 1968.

Partyzánská skupina Štramberk se nevyskytovala u státní hranice, a proto se této činnosti spíše nevěnovala. Doklad této činnosti můžeme vidět v další citaci ženy z První čs. partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova.

„Protože jsme byli na samotě často k nám byli posláni nebo přišli utečenci z říše nebo vězni, kteří u nás přespávali, dávali jsme jim šaty, obutí apod. převáděli je přes Kudlov na Jaroslavice posílali je přes Vizovice k slovenským hranicím.“¹⁰⁸

Ve vzorku jsou i vzpomínky žen, které nebyly v žádné partyzánské skupině. Vykonyvaly podobnou činnost, ale byly dle vzpomínek mnohdy odvážnější, než ženy v partyzánských skupinách. Žena popisující svou zkušenost zmiňuje, jak ukrývala ruské zajatce ve svém domě, kde zároveň žil německý důstojník se svými vojáky.

„Hnali je často a hodně a z jednoho transportu podařilo se uprchnout několika zajatcům sovětských občanů a 3 z nich přišli do naší dědiny Bítova. Brzy na to se to dozvědělo četnictvo a hledali je se psy na statku ve dvoře, ale Hilda Kanclířová je přivedla k nám a zůstali pro veřejnost mrtví, posli a ti zatím byli u nás v čp.59. Brzy se začaly stavět přes cesty překážky a já jsem se přihlásila dobrovolně vzít německého důstojníka na byt s celým adystirunkem, výzbrojí a tím jsme podezření na nás o Ruských zajatcích odvrátili, ...“¹⁰⁹

V následujících ukázkách můžeme vidět, jaká byla hlavní činnost většiny žen, které byly do odboje zapojeny. Téměř každá žena, jejíž osobní spis je ve vzorku zařazen, uvedla, že ztratila blízkou osobu. Jeden příklad můžeme vidět v následujícím úryvku.

„byla jsem těmto nápomocna jídlem, šactvem a taktéž jsem jim zařídila dočasné přechovávání u mé matky a sestry v Libotíně. Matka a sestra na základě udání ze strany konfidenta Miroslava Jaška byly zatčeny a popraveny. Při onemocnění partyzána Jana Najvara na zápal plic v horách zajistila jsem mu společně se svým manželem domácí ošetření a léčení. Při tomto léčení Jana Najvara byli jsme vyzrazeni gestapu taktéž konfidentem gestapa Miroslavem Jaškem, pozatýkání a můj manžel byl za tuto pomoc popraven.“¹¹⁰

¹⁰⁸ VHA, Sb. 255, č. j. 70191/64, rok 1964.

¹⁰⁹ VHA, Sb. 255, č. j. 59137/68, rok 1968.

¹¹⁰ VHA, Sb. 255, č. j. 75487/69, rok 1958.

Činnost, která nebyla vykonávána jen ženami, ale i muži byla tzv. spojka. Tato činnost zahrnovala přenos zpráv, jídla, léků, zbraní a všeho co bylo třeba, ať už mezi jednotlivými rodinami, známými, nebo partyzánskými skupinami. Činnost spojky byla ve vzpomínkách také často zmiňována.

„Hlavní moje činnost nastala, když byla založena partyzánská skupina v říjnu roce 1943. (...) jsem byla uvědoměna, abych donesla na určené místo jídlo, prádlo a zprávy. (...) Měla jsem též za úkol odposlouchávat cizí zprávy a předávat je skupině (...) Jednou večer k nám přišli dva ruští zajatci, kterým se podařilo uprchnout. Ukryli jsme je. (...) Docházela jsem též k s. Barabášovi. Donášela mu zprávy a jídlo, která jsem sháněla po členech.“¹¹¹

V dalším úryvku je také zmíněna činnost spojky a informátorky, která byla běžná, ale způsob jakým tato činnost byla konána, je velmi obdivuhodný.

„1. února 1943 zatkli také mého otce. Za týden, když se měnilo prádlo, našli jsme ve švech zašitý moták, kde otec nám nařizoval, abychom připravili balíčky asi takových rozměrů, aby přešli mříží a délky do 30 cm., vzali jednoskládací bambusovou udici (...) a po 9 hod. večer z parku od zámku do cely č. 2 v které otec byl vše propašovali. A tak 2x až 3x v týdnu až do konce května jsme chodili s Lesního hřbitova do Zlína. (...) Jelikož na celi jich bylo hodně a mimo to otec roznášel jídlo, měl styk i do jiných cel, tím jsme dávali zprávy i druhým a ti byli varováni, věděli předem co mají při výsleších povídat“¹¹²

Další činností, která byla neméně důležitá, byl zisk finančních prostředků např. pro postižené rodiny, na materiály určené k propagaci a potřeby pro partyzány.¹¹³ Ty byly získávány od vlastních členů, nebo pomocí tzv. ruské trojky.

„Dále se tvořily tak zvané ruské trojky, které měly za úkol získávat peníze pro postižené rodiny a na propagační materiál.“¹¹⁴

Dokonce uvádějí ve svých textech informace o tom, jak přiváděly sovětské zajatce z lágrů v Sedlnicích a Bartošovicích k partyzánům, protože se sami přihlásili, že chtějí bojovat proti okupantům.¹¹⁵

¹¹¹ VHA, Sb. 255, č. j. 320193/95.

¹¹² VHA, Sb. 255, č. j. 70191/64, rok 1964.

¹¹³ VHA, Sb. 255, č. j. 75482/69, VHA, Sb. 255, č. j. 43418/68.

¹¹⁴ VHA, Sb. 255, č. j. 43418/68.

„jsem byla pověřena dělati spojku a zajišťovat zásobování. (...) V Bartošovicích a Sedlnicích byly utvořeny lágry pro sovětské zajatce, kteří byli rozesíláni na práce sedlákům a kácení dřeva do lesa. Prostřednictvím sestry, která pracovala u mlynáře Boka, dostala jsem se do styku s ruskými zajatci, kterým jsem přispívala jak potravinami, tak cigaretami. (...) Po dohodě s vedením partyzánské skupiny jsem byla pověřena přivedením zajatců na smlouvané místo, kde byli převzati vždy dvěma partyzány a odvedeni do lesů.“¹¹⁶

Z počátku se někteří rozhodli spolupracovat s Němci, na což upozorňuje citace níže.¹¹⁷ Bylo tedy nutné je identifikovat a ostatní lidi před nimi varovat.

„Někteří se dali do služeb gestapa a tu bylo nutno jejich chování a pohyb pozorovat a lidi na ně upozorňovat.“¹¹⁸

Ženy kromě těch, kteří se přidali na stranu nepřítele hned na začátku války, často zmiňují konfidenty gestapa, kteří se snažili členy partyzánských skupin udat.¹¹⁹ S konfidenty měli odbojáři problém celé období druhé světové války a je tedy pochopitelné, že se jimi ženy zabývají. Jedna z nich popisuje, jak se s jedním setkala a málem prozradila své blízké a známé.¹²⁰

„Později přišel ke mně nějaký muž, že mi manžel vskazuje abych mu poslala nějaké jídlo a prádlo. Jmenoval i některé jejich lidi. Já neuvěřila, poněvadž jsme měli svoje spojky. Časem vyšlo na jevo, že je to konfident gestapa Jančařík.“¹²¹

V následujícím úryvku vidíme, jak odpor vůči okupantům rostl s jejich silícím útlakem. Tato žena díky ztrátě manžela údajně ještě více bojovala proti nacistům. V dnešní době jen těžko chápeme, jak náročné období to muselo být a jak silné nejen tyto ženy byly.

„V tuto dobu byl pro mě nejhorší úsek mého života, měla jsem 2 malé děti, nezakolísala jsem a ještě více se utvrdila moje nenávisť proti okupantům. (...) Dělal jsem partyzánskou spojku, jak zásobování šatstvem jídlem, donáškou léků (...) Bylo-li třeba

¹¹⁵ VHA, Sb. 255, č. j. 2191/70.

¹¹⁶ VHA, Sb. 255, č. j. 2191/70.

¹¹⁷ VHA, Sb. 255, č. j. 150035/73.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ VHA, Sb. 255, č. j. 320193/95.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž.

poskytla jsem úkryt soudr. z obou partyz. skupin. Dále jsem také převedla k partyzanům sovětské zajatce, kteří uprchli z okolních lágrů. Tuto práci jsem vykonávala podle svých sil a možnosti až do osvobození“¹²²

Často byla existence partyzánské skupiny tajemstvím, jak dokládá další úryvek. Z této informace vyplývá, že neznalost důležitých informací mezi běžnými pomocníky byla klíčová v udržení partyzánské skupiny v tajnosti.¹²³ Z tohoto úryvku je důležitá informace o neznalosti zapojení do partyzánské skupiny z důvodu snahy o utajení. Tedy vidíme, že informace které píše, nemusí být relevantní. Pravdivé informace se mohly dozvědět po válce (a nemusely se tedy mýlit), ale to už bohužel nezjistíme. Kromě výše zmíněného můžeme pozorovat dobrovolnost, o které žena píše. Bohužel tento poznatek také nemusí být pravdivý, protože texty byly psány za účelem získání Osvědčení dle zákona 255/1946 Sb. a dobrovolnost byla mnohdy vyžadována.¹²⁴

„V době, kdy jsem svoji odbojovou činnost prováděla jsem vůbec nebyla informována ani manželem, ani kýmkoliv jiným, že činnost se týká ” Obrany národa ”, ale prováděla jsem ji dle svého národního a třídního uvědomění dobrovolně a naprosto nezištně“¹²⁵

Velmi zajímavý druh pomoci je popsán v následující citaci. Mnoho osob vděčí za svůj život této ženě, která o sobě říká, že zachránila spoustu životů pomocí znalosti němčiny.

„Jako žena, která v době Rakousko-uherska navštěvovala německé školy, ovládala jsem dokonale němčinu. Mnoho lidí z mého okolí tuto věc vědělo a proto se na mě obracelo s různými žádostmi o pomoc při styku s německými úřady. Nejprve byla má pomoc překladatelská. Teprve v únoru 1940 jsem začala navazovat styky na gestapu pro záchranu mého bratrance, který byl zatčen jako hlavní organizátor odboje mládeže na Ostravsku. Chozením na gestapo a po věznicích se mne podařilo navázat spojení s jeho spoluvězni, kteří dostali mým prostřednictvím zprávy, jídlo a prádlo, jakož i léky a ovoce. Po tomto případě se na mne začali obracet různí mně neznámí lidé, kterým jsem napsala

¹²² VHA, Sb. 255, č. j. 43418/68, rok 1968.

¹²³ V nadcházejícím úryvku je zmíněna organizace Obrana národa. Tato skupina působila v Beskydech před tím, než přišla První čs. partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova. Její hlavní představitelé byli zatčeni, nebo popraveni a ostatní se přidali k nově příchozí skupině.

¹²⁴ Obrana národa byla skupina fungující na území Beskyd před příchodem První čs. Partyzánské skupiny Jana Žižky z Trocnova.

¹²⁵ VHA, Sb. 255, č. j. 150035/73.

stovky žádostí, sprostředkovala stovky rozmluv s jejich trpícími příbuznými, donášela jsem motáky, balíčky s jídlem. ¹²⁶

V partyzánské skupině První čs. partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova ženy často zmiňují používání tzv. motáků, které nepozorujeme v partyzánské skupině Štramberk. Pravděpodobně takové zprávy také používali, ale říkali jim jinak. Níže je uveden jeho příklad. Můžeme zde jeden z účelů těchto zpráv, který spočíval v záchraně co nejvíce životů. Sloužil také ke komunikaci ohledně činností partyzánské skupiny včetně maření práce gestapa. Obsahovaly, kdo, kdy a co řekl a jak na to reagovat v případě zatčení a domovní prohlídky. Objevují se zde i různé zkratky a přezdívky v případě přečtení nežádoucí osobou, např. železem jsou myšleny zbraně.¹²⁷ Často tyto zprávy obsahovaly i emotivní část pro své manželky a děti. Z motáku je patrné, že autor této zprávy už dlouho nebyl doma, protože ani neví, zda jeho rodiče a rodiče manželky stále žijí. Moták v následující citaci byl napsán už v době války pravděpodobně mužem své rodině. Ačkoliv se jedná o text psaný mužem, je zde zařazen, protože se jedná o část komunikace mezi partyzánem a pomocníkem, respektive pomocnicí, partyzána.

„Drahá mamino a děti. Srdečně vás zdravím a na vás zvláště dnes s velkou starostí vzpomínám. Sotva jsi nějak podezřele zmizela, přišli si pro mne vlci. A zrovna ten starý R. Tak ti sděluji co jsem zjistil. Sokol je tu, Jaroněk a Tauš jsou v Hradišti od 5. 5. 1943 na samotkách. Já byl u výslechu a bylo mě řečeno toto: Ty s dětmi si dostala výpověď z bytu a já mám ti poradit kam se máš odstěhovat, a jak máš zařídit že tam zítra 13. ve čtvrtek přijdeš, by to tobě mohl sdělit. Řekl mně, že mohu si tu situaci zlepšit tím, když vše řeknu. že Tauš se doznal, a že se na hřbitově věci již našly. No nech. Já jsem mu řekl, že nemám kam se stěhovat a radit nemohu, když nemohu pomoci. (...) Já z toho soudím, že je to na mne jen bouda a řekl jsem že nemáme se kam stěhovat. Mám-li rodiče a ty též, řekl jsem že nikoho nemám a k tvým rodičům to nejde, (...) Ty o tom nic nevíš, skládám vše na tebe (...)bud' pevná jako skála a drž se, (...) Řekni, že máš pole oseté, takže nemůžeš nechat brambory a vše jen tak a odejít, (...) Nic nepodpisuj. (...) Vše stopit, ale dobře, by se dalo použít, dřevo, železo. ¹²⁸

Velkým problémem, kterému příznivci komunistické strany čelili, byla jejich náboženská orientace, která byla v protikladu s komunistickou ideologií, a tedy spousta

¹²⁶ VHA, Sb. 255, č. j. 99758/69, rok 1973.

¹²⁷ VHA, Sb. 255, č. j. 65826/63.

¹²⁸ Tamtéž.

občanů církev opustilo.¹²⁹ To byl problém zejména v sousedských vztazích, protože v roce 1930 bylo v Československu pouze 5.8 % bezvěrců.¹³⁰ Ukázka ze vzpomínek žen dokládá, že rozhodnutí nebylo konkrétní ženy, ale jejího manžela, nebo otce. Je tedy pravděpodobné, že žena vystoupit z církve vůbec nechtěla, ale musela se přizpůsobit svému manželi. Náboženství a komunistická ideologie ovlivňovala odbojovou činnost finančně i časově. V úryvku vidíme příklad pracovních příležitostí pro komunisty.

„Otec vystoupil z církve zároveň s námi dětmi. Někteří občané s námi nemluvili a na pozdrav neodpovídali. V obci nám škodili ve všem. (...) V roce 1934 jsem se provdala a byli jsme s manželem bez práce. (...) Když zjistili že jsme komunisté, dostala jsem nejhorší práci, která byla málo placena.“¹³¹

6.2 Jak ženy, působící v odboji, svou odbojovou činnost využily po válce?

V dalších citacích je zmíněna činnost některých žen po válce, které o sobě psaly obvykle za účelem získání Osvědčení podle zákona 255/46 Sb., o kterém je zmínka na začátku práce. Kromě údajů o jejich činnosti v domácím odboji se zde vyskytují i údaje o jejich přesvědčení o komunistické ideologii. Často se vyskytovaly nepříjemné záležitosti zapříčiněné špatnou komunikací mezi žádajícími a Komisí pro vydávání Osvědčení podle zákona 255/46 Sb.¹³² Všechny ženy byly nějak spojeny s komunistickou stranou, která v Československu vládla. Některé využily příležitost k budování kariéry v komunistických organizacích.

„Po osvobození jsem se plně zapojila v obci Libhošti ve výboru zákl. organizace KSČ 7 let, 2 roky členkou KV KSČ a 2 roky KKRK. Byla jsem delegována na XII. sjezd strany, kterého jsem se zúčastnila. V obci jsem byla členkou NV, předsedkyní VŽ, zasedala jsem 5 let u Lidového soudu v Novém Jičíně a 4 roky u krajského soudu v Ostravě. 4 roky jsem byla v dohlížecím výboru Jednoty a členkou revizní komise LSD Nový Jičín. Ačkoliv jsme nevlástnili žádnou zemědělskou půdu, při zakládání JZD jsem se stala členkou. Jsem 6 let členkou představenstva a zastávám funkci skupináře JZD.“¹³³

Jiné pracovaly v místních továrnách.

¹²⁹ VHA, Sb. 255, č. j. 320193/95.

¹³⁰ BARTOŠ, J. – TRAPL, M.: c. d., s. 13.

¹³¹ VHA, Sb. 255, č. j. 320193/95, rok 1995.

¹³² VHA, Sb. 255, č. j. 43418/68.

¹³³ VHA, Sb. 255, č. j. 2191/70, rok 1968.

„Po návratu domu jsem nastoupila na MVN, pak jsem byla zaměstnána jako zdravotní sestra u ONP. a po narození dítěte jsem zůstala domu. Vdala jsem se v roce 1946. Od roku 1952 pracuji jako úřednice v cementárně nyní VŽKG závod Kotouč Štramberk jako ved. kádrové evidence.“¹³⁴

Společným faktorem pro tyto ženy byla prokomunistická orientace, avšak našly se i takové, které nebyly přesvědčeny o úplné správnosti této ideologie. Tento pohled demonstruje ukázka z roku 1964, která je svým výskytem výjimečná, protože většina žen v této práci je souhlasí s komunistickou ideologií.

„Doufám, že již tyto doklady Vám budou stačit a nebo je nežádoucí abych měla osvědčení 255/46 tak jako bylo kdysi návrat nežádoucí? A nebo se mi mstí určitý soudruh, který zakázal zájezd pionýrů místní školy, který jsem pořádala s MOSPB na hřbitov sovětských vojáků v Hlučíně a po stopách ostravské operace I.čsl.tankové brigády a místo toho doporučil zájezd do zoologické zahrady.“¹³⁵

V dalším úryvku je popsána vzpomínka z roku 1969 na situaci jedné ženy, která ve válce přišla o manžela, ale měla domek, o který se nezvládla sama starat. Vzala si k sobě nájemníka, který ji pomáhal s prací kolem domu, ale nežili spolu jako partneři. Řešila výši svého důchodu, jelikož jí byl snížen, z důvodu soužití v jedné domácnosti s další osobou a nebyla schopna z něj vyžít. Žádala tedy o jeho zvýšení. Autorka tohoto dopisu je nespokojena s jednáním, které vůči ní komunističtí představitelé provozují.¹³⁶

„Vzala jsem si do pronájmu muže, který byl taky sám a různé práce, které si nemůžu kolem domku sama udělat, mně pomáha. To asi někomu moc vadilo a v r. 1966 v únoru mně přišlo oznámení, že mně bude důchod snížen. (...) mně byl vyměřen důchod invalidni 400 Kčs s odůvodněním, že žiju ve společné domácnosti s Josefem Kopřivou, přestože je hlažen jako podnájemník (...) Chtěla bych znovu žádat, aby mně byl zvýšen můj důchod (...) jsem byla několikrát vyznamenána za dobrou práci v Ksč kde jsem členem od roku 1945, ku 20 výročí osvobození jsem dostala medaili, člověka to těší, ale co to pomůže když na druhé straně dostane takovou odplatu“¹³⁷

¹³⁴ VHA, Sb. 255, č. j. 75515/69, rok 1961.

¹³⁵ VHA, Sb. 255, č. j. 70191/64, rok 1964.

¹³⁶ VHA, Sb. 255, č. j. 43418/68.

¹³⁷ VHA, Sb. 255, č. j. 43418/68, rok 1969.

Kromě snižování důchodu měla také problém se získáním osvědčení. Žádost podala v roce 1947 a osvědčení získala až v roce 1969. Během tohoto dlouhého období na svou žádost urgovala (doloženo je upomínání z roku 1969) a pravděpodobně díky tomu osvědčení získala. Nebyla tedy spokojená a ve svém upomínacím dopise uvedla: „*Nemohu pochopit, že by to muselo trvat u někoho několik měsíců, když jiní si k vám zajdou a mají vše vyřízené v několika týdnech. Já bohužel nemám takový příjem, ba ani známosti, aby si mohla své věci vyřídit osobně a myslím, že by to nebylo ani správně.*“¹³⁸ Sice tato žena získala spoustu válečných ocenění a ocenění za práci v komunistické straně, ale živořila.

Ženy pomáhaly, seč mohly, jak vidíme v textech, které o sobě samy napsaly a z kterých je výše citováno. Jejich činnost se zdá být až příliš riskantní, ale v případě paní z Bítova se riskování vyplatilo, ona i její manžel se konce války dožili.¹³⁹

„*Jak sme všeccko proživali po valce sme ežče sklidili vysměchý a nadavani žaden se to nepřal poslechnůt že kvůli nam mohla byt dědina vystřilena a vypalena jak Lidice byly to také zlostne narašký žaden nechtěl o Rusoch ani slýšet,*“¹⁴⁰

Obyvatelé Bítova nebyli stejného názoru v pomoci zajatcům, měli obavy o svůj život i život své rodiny a po válce tuto pomoc manželům vytýkali a dávali jim tento nesouhlas znát i v běžném životě.¹⁴¹ Tato nenávist časem vyprchala a jeden z ukryvaných zajatců přijel rodinu a obec Bítov navštívit. Byl všude vítán, účastnil se také několika besed v místních školách a podíval se i na zajímavá místa v okolí.

„*Za 15 roků se ozval nejmladší ze zajatců co jsme je přechovávali, byl to Georgij Novikov ze Sibiře – Urugunská oblast a za 2 roky nás přišel navštívit s manželkou v roce 1962. Byl všude srdečně vítán a pozván do škol v Bítově i v Bílovci, kde přednášel dětem své útrapy válečné v zajetí a ukryvání u nás v čp.59. Také navštívil za svého pobytu mnoho památných míst na Opavsku, Novojičínsku, Ostravsku, hřbitov Rudoarmějců, JZD, STS jiná průmyslová místa.*“¹⁴²

Poslední citace, pocházející z materiálů psaných v roce 1963 je zajímavá svým obsahem. Můžeme vidět, dnes již velmi úsměvnou, představu o svobodě a míru, který do

¹³⁸ Tamtéž, rok 1969.

¹³⁹ VHA, Sb. 255, č. j. 59137/68.

¹⁴⁰ Tamtéž, rok 1968.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² VHA, Sb. 255, č. j. 59137/68, rok 1968.

českých zemí přinese Sovětský svaz. Na tomto příkladu můžu ukázat míru ovlivnění myšlenek tehdejších lidí politikou Sovětského svazu. Tedy i na materiály v osobních spisech musíme nahlížet tak abychom měli pořád na paměti, že skutečnost popisovaná z jednoho úhlu pohledu může být úplně jiná, než realita pohledem jiných očí. Nadcházející citace pochází z roku 1963

„Mohu jen konstatovat, že ten kdo neprožil hrůzy okupace – nikdo to neuvěří. Tak jak jsme tenkrát všichni odbojáři bojovali za osvobození naší drahé vlasti a věřili , že s v o b o d a přijde od východu , tak i nyní věříme,že s pomocí ”Sovětského svazu” bude zajištěn trvalý m í r světu a hrůzy válek se nebudou opakovat!“¹⁴³

¹⁴³ VHA, Sb. 255, č. j. 65826/63, rok 1963.

7 Závěr

V této bakalářské práci jsem se věnovala druhé světové válce prostřednictvím dobového pohledu žen z oblasti Novojičínska a Zlínska. Pracovala jsem s prameny, jejichž charakter je velmi subjektivní a tuto vlastnost jsem se snažila využít při zkoumání života tehdejších žen. Touto prací jsem chtěla dokázat, že ačkoliv jsou ženy a jejich aktivity v souvislosti s válkou často zapomínány, nebylo by možné, aby domácí odboj bez nich fungoval.

Vzpomínky uvedené v archivních pramenech nabízí pohled různých žen na podobnou situaci a jsou psány s relativně velkým odstupem od událostí, o kterých píší. Toto považuji za jistou nepřesnost, se kterou musíme bohužel pracovat.

Ve vzpomínkách pozorujeme další zkreslení způsobené účelem, za kterým byly tyto vzpomínky vytvářeny. Byly psány s cílem získat Osvědčení dle zákona 255/1946 Sb. a jejich důvěryhodnost může být tedy narušena přibarvením situace k obrazu dané ženy.

Dostupná literatura v souvislosti se zkoumáním žen během druhé světové války, jejíž množství shledávám nevelkým, pracuje s materiály, ve kterých se vyskytují podobné nepřesnosti. K nim ještě přibývá ovlivnění vládnoucí komunistickou stranou, která značně redukovala informace, o kterých se mohlo psát. Takto byly samozřejmě ovlivňovány i prameny, ale v případě literatury se jedná o velké zkreslení.

Přes veškeré zkreslení a nepřesnosti se jedná o velmi přínosné informace, protože se často jedná o jediný dostupný zdroj pro zkoumání každodenních starostí obyvatel během války, či různých skupin domácího odboje.

Pracovala jsem také s pramenem, časopis *Partyzán*, který svým vznikem řadíme do období těsně po válce a můžeme zde pozorovat nálady tehdejších občanů. Např. důvěra v Sovětský svaz a jeho pomoc při zachování míru v našem státě. Tato myšlenka je pozorovatelná i u některých žen v archivních materiálech. Z autorů, kteří o této myšlence píší, bych zmínila Alenu Hájkovou.

V práci se na počátku věnuji dostupné literatuře, zabývající se hlavně ženami během druhé světové války. Poskytuji stručný přehled děl, která jsou k tématu ženy během druhé světové války k nalezení, a doufám, že může sloužit pro zjednodušení práce dalšímu

autorovi zabývající se např. jinými partyzánskými skupinami na našem území, či ženami v druhém odboji v jiných částech České republiky a Slovenska.

Praktickou část jsem věnovala zkoumání samotné činnosti žen v partyzánských skupinách a jejich popisu. Věřím, že jsem prezentováním svých výsledků zejména v praktické části dokázala, že ženy nemohou být při studiu druhého odboje u nás zapomenuty ba naopak, měla by jim být věnována zvláštní pozornost.

Při příštím bádání se autor může zaměřit na vzorek obsahující všechny ženy dostupné pro oblast Novojičínska a Zlínska, respektive patřící do Partyzánské skupiny Štramberk s První čs. Partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova a pracovat se všemi těmito ženami podobným způsobem. Dále se může zabývat pojmy partyzán a pomocník partyzána v průběhu dvacátého století do dnešních dnů. Další studium by se mohlo orientovat na další partyzánské skupiny na našem území, např. partyzánská skupina Zelený kádr. Případně by tato práce mohla být rozšířena o metodu orální historie. Za možnou narátorku považuji Danu Milatovou z důvodu ověření, zda jsou všechny důležité poznatky z jejího života v existujících rozhovorech zaznamenány.

8 Seznam pramenů a literatury

8.1 Archivní prameny

SOkA Nový Jičín, fond: Český svaz protifašistických bojovníků - místní organizace Nový Jičín 1945 – 1970 (nezprac.).

SOkA Nový Jičín, fond: Český svaz protifašistických bojovníků - místní organizace Nový Jičín 1945 – 1990 (nezprac.).

Vojenský historický archiv, fondy vojenských sdružení a spolků, osobní fondy a pozůstalosti, Sb. 255, č. j. 103277/69, 107412/69, 150035/73, 2191/70, 317800/95, 320193/95, 43418/68, 59137/68, 65826/63, 70191/64, 70953/69, 75482/69, 75487/69, 75515/69, 99758/69.

8.2 Tištěné prameny

ALEXIJEVIČOVÁ, S.: *Válka nemá ženskou tvář*. Příbram 2018.

AMORT, Č.: *Historie I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky* In: *Partyzán*, 5, 1946, s. 12–13.

AREND, H. – AREND, H.: *Holokaust - svědectví dvou přeživších z Prahy*. Praha 2017.

MILATOVÁ, D.: *Válečná léta a odboj rodiny Gajdošikové*. Nový Jičín 2015.

MILATOVÁ, D.: *Vzpomínky na uplynulá léta*. Nový Jičín 2015.

HERRMANNOVÁ, M.: *Na cizí planetě (nonfiction 1938-1948)*. Jindřichův Hradec 2020.

MAREŠOVÁ, M.: *Waldheimská idyla*. Praha 2009.

MARKOVITS, Ch. – ALPÁR, É.: *Měla jsem vždycky štěstí. Přežila jsem v Budapešti*. Praha 2017.

MIKOVÁ, L.: *Česka, která přežila nejen Osvětim*. Mikulášovice 2020.

MIRO, V.: *Štramberští partyzáni* In: *Partyzán*, 1, 1946, s. 7.

PAVLIČENKOVÁ, L.: *Paní smrt. Vzpomínky Stalinovy odstřelovačky*. Praha 2019.

PELCOVÁ, N.: *Osvětimský vězeň č. 71978*. Praha 2017.

ŠVERMOVÁ-KOPOLDOVÁ, J.: *Deníček spojařky*. Praha 2015.

ŠVORCOVÁ, E.: *Životní příběh malé partyzáanky*. Praha 2021.

8.3 Literatura

BARTOŠ, J. – TRAPL, M.: *Československo 1918-1938*. Olomouc 2001.

BENČÍK, A. a kol.: *Partyzánské hnutí v Československu za druhé světové války*. Praha 1961.

BRANDES, D.: *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj. 1939-1945*. Praha 2000.

BUREŠOVÁ, J.: *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc 2001.

BUREŠOVÁ, J.: *Ženy a druhá světová válka*. In: *Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací (1939-1945)*. Sborník příspěvků ze symposia k 70. výročí vypuknutí druhé světové války. Praha 2009, s. 79–98.

CASSIN-SCOTT, J.: *Ženy ve válce. Britské, americké, německé a ruské příslušnice armád*. Brno 2015.

ČERNÝ, V.: *Protipartyzánské operace na Moravě v letech 1944-1945*, Brno 2006 (nepublikovaná disertační práce).

HÁJKOVÁ, A.: *Kapitoly z dějin odboje proti nacismu (KSČ v čase války a odboje 1938-1945)*. Brno 1985.

HÁJKOVÁ, A.: *Strana v odboji. Z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938–1942*. Praha 1975.

HÁJKOVÁ, A.: *KSČ v čele boje proti fašismu*. In: *Tvorba*, 18, 1985, s. 1–7.

HELMICHOVÁ, Š. (edt.): *Statečné ženy, o kterých se málo ví*. Praha 2003.

HROŠOVÁ, M.: *Na každém kroku boj*. Vsetín 2012.

HUŇÁČEK, Z. – JOŽÁK, J. – KROUPA, V. – STŘÍBRNÝ, J.: *Český antifašismus a odboj*. Praha 1988.

IVANOV, M.: *Akce Tetřev*. Praha 1974.

JEDLIČKOVÁ, B.: *Ženy okolo ilegálního časopisu "V boj" 1939-1942*. Pardubice 2011 (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

KOPŘIVOVÁ, V.: *Druhá světová válka ve vzpomínkách žen z Ostravska*. Olomouc 2018 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

KUDRNA, L.: *Vojenského obranného zpravodajství*. In: *Paměť a dějiny*, 1, 2008, s. 76–89.

POSPÍŠIL J: *Hyeny*. Vizovice 2002.

PROCHÁZKA, I.: *A královskou korunu měly. Stručný pohled na službu čs. žen v jednotkách britské armády za 2. světové války*. Praha 2016.

SOBEK, O. – HORÁK P.: *Liebisch 1938-1945, aneb, Libhošťané za 2. světové války*. Libhošť 2020.

STEGUROVÁ, K.: *I ženy chtěly bojovat*. Praha 2021.

RUPNIK, J.: *Dějiny Komunistické strany Československa*. Paříž 1981.

TICHÁ, V.: *Ženy v našich jednotkách v SSSR za druhé světové války*. In: *Historie a Vojenství*, 4, 1964, s. 634–658.

VANĚK, M. – MÜCKE P.: *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha 2011.

VELECHOVSKÁ, M.: *V. Ducháčková a R. Vojtěchová, pardubické odbojářky za 2. světové války*. Pardubice 2010 (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

8.4 Internetové zdroje

BENEŠ, E. – GOTTWALD, K. – SVOBODA, L.: *Zákon č. 255/1946 Sb.* In: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1946-255> [cit. 08. 07. 2021].

Dana Milatová. In: <https://www.pametnaroda.cz/cs/milatova-dana-1929> [cit. 04. 07. 2021].

Jak získat osvědčení. In: <https://www.veterani.army.cz/jak-ziskat-osvedceni-0> [cit. 10. 08. 2021].

MAREK, J.: *Marie Ljalková*. In: <http://www.vhu.cz/marie-ljalkova/> [cit. 02. 07. 2021].

O Projektu. In: <https://www.pametnaroda.cz/cs/o-projektu> [cit. 03. 07. 2021].

Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. In: <http://www.vuapraha.cz/node/148> [cit. 10. 08. 2021].

9 Summary

In this bachelor's thesis, I focused on the Second World War through the contemporary perspective of women from the Novojičínsko and Zlínsko Regions. I worked with sources whose character is very subjective and I tried to use this feature in examining the lives of women at the time. With this work, I wanted to prove that although women and their activities related with the war are often forgotten, it would not be possible for domestic resistance to operate without them.

The beginning of the work is devoted to the historiography available on this topic, general information about the guerrillas in the districts of Nový Jičín and Zlín and describes the basic information about the two guerrilla groups used in this work, První čs. partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova and Partyzánská skupina Štramberk.

I devoted the practical part to the study of women's activities and their description. I believe that by presenting my results, especially in this practical part, I proved that women cannot be forgotten when the studying of the Second Resistance in our country, and vice versa, they should be given special attention.